

**Фонд оценочных средств для промежуточной аттестации обучающихся
по учебному предмету «Родной (чеченский) язык»
(типовой вариант)
(2-4 классы)**

Обязательная часть учебного плана.

Предметная область: Родной язык и литературное чтение на родном языке

2 класс.

Хьалхара(входной) жам1даран талламан болх .

Тхан школа

Тхан школа хазачу меттехь йу. Школан кораш даккий ду.
Корашна т1ехь зезагаш лаьтта. Оха хи туху. Хаза ду тхан класса чохь. Оха дика добышу.

Грамматически т1едиллар: мукъачу элпашна цхьа сиз, мукъазчарна ши сиз хьакха.

Шеран жам1даран талламан болх.

Хьуьнхахь.

Ц1ена ду хьуьнхара х1аваъ. Абу хьуьнха талла воьду. Жаьла а дуьгу цо шеца. Хьун тийна хета. Амма хьуьнхахь кхехкаш дахар хуьлу. Цхьанхьа тебна цхьогол доьду ,кхечанхьа хьуьнан к1оргехь генаш кегдеш лела партала ча.

3 класс.

Хьалхара (входной) жам1даран талламан болх.

Бошмийн доттаг1ий.

Дитта т1ехь д1атоьхна бен бу. Цу чохь олхазарш деха. Олхазарш бошмийн доттаг1ий дуйла хаьа суна. Ас уьш кьехка ца до. Цундела тхан дитташ т1е стоьмаш дуккха а латабо.

Грамматически т1едилларш.

1. Шолг1а предложени меженашца талла.
2. Сехьадаха ма-деззара декъа а доькьуш д1аязде дешнаш: дитта, доттаг1ий, тхан, кьехка, дукха

Шеран жам1даран талламан болх .

Хасбеш.

Хасбеша дахара бераш. Цигахь белхаш бира цара.Цхьаболчара хасстоьмашна асар дира, вукхара хи диллира. Дукха хасстоьмаш гулбийр бу хасбешара. Цигахь йийна дика кхуьуш ю копастанаш а, ж1онкаш а, наьрсаш а. Муьлхачу хасстоьмана хи маца дилла дезаа, молханаш муьлханаш тохадеза а хьобху агрономо берашна.

Грамматически т1едилларш.

1. Хьалхарчупредложенехьбилгалгьяхакоьртамеженаш, дешнашна т1ехула къамеландакъошбилгалдаха
- 2.Текста юкъарасхьаяздецхьаллин а, дуккхаллин а терахьеракхоккхадеш.
- 3.Сехьадахама-деззарадекъа а доькъуш д1аязде дешнаш: йийна, асар, хасстоьмаш, дукха, диллира.

1. Хьалхара (входной) жам1даран талламан болх .

Хьуьнах дахар.

Сарахь оха тхешан т1оьрмигаш кечдира. 1уьйранна тхо новкъадевлира.Тхобца тхан хьехархо а вара. Сада1а билгалъяьккхинчу меттехь севцира тхо. Амма тхан накъосташна дика некъ карийра. Тхо оцу новкъа д1адахара. Таьххъара а сада1а боккха 1ам болчохь севцира тхо. Ц1еххъана тхуна хезира бер доьлхуш. Тхо девдда цига дахара.Жима ши йо1 тилаелла хиллера. Оха и шиь новкъаяьккхира.

Грамматически т1едиллар:

- 1.Пхоьалг1а предложении меженашца талла. Дешнийн цхъанакхетарш схъаязде.**
- 2.Шолг1ачу предложенехь къамелан дакъош билгалдаха.**
- 3. Схъаязде мукъаза шалха элпаш цхъана нисделла дешнаш.**

Шеран жам1даран талламан болх.

Шовданийн боьра.

Дуккха шовданаш долуш бара х1ара боъра. Кегийра, ц1ена г1ум ловзош хьалакхуыйсура ша санна шийла, сирла шовданаш. Кхуза оьхура Малх-Арера мехкарий хит1а. Кхузахь малхчубузуш цхьанакхетара уьш кегийчу нахаца.

Кхузахь дара уггар доккха шовда а, юххехь коьллаш а, жима д1анехьа хьун а йолуш.

Зама маьрша яцара, ткъа шовданийн боъра юьртана юьстахо бара. Цундела nanoша ца магадора цига хит1а эхар.

Т1едиллар:

- 1) Шолг1а предложении кьамелан дакъошца талла.
- 2) Цхьаорам болу дош схьалаха, уьш муьлхачу дожарехь ду билгалдаха.

2-4 классийн дешархойн ненан маттах долчу хаарийн х1итточу оценкийн барамаш

I. 2-4 классашкахь ечу талламан диктантийн мах хадор.

Диктант – иза офографех а, пунктуацех а долу хаарш талларан кеп ю. Талламан дешнийн диктанто зов кхета хала йолу офограммаш.

Текст хоржуш, кху некъех пайдаэца беза:

1. Диктантан текст шен чулацамехь дешархой кхеташ а, хӀинцалерчу литературни метган лехамашца юьззина нийса йогӀуш а хила еза.
2. Диктантан дерриге а дешнаш дешархошна кхеташ хила деза. КӀезиг лелош а, девзаш доцу а дешнаш довза а довзуйту, доски тӀе дӀа а яздо.
3. Диктантан текстехь хала дешнаш хилахь, цу дешнийн нийсаяздар дешархоша Ӏамийна а дацахь, и дешнаш доски тӀе дӀаяздо.
4. Текст йоьшучу хьехархочо дӀаешар литературни нийса а, муха яздан деза, дешархошна дӀа ца хоуйтучу кепара а хила деза. Масала, *кӀайн*, *Ӏежийн*, *халкъан* бохучу дешнашкахь, литературни аларан норманашца цхьаьна а догӀуш, чаккхенгара н ца олу, ткъа *саьрмик*, *чегӀардиг* дешнашкахь г-ний, к-ний хьалхахь долу и а долуш санна олу.
5. Ӏ чийрик чекхдаллалц текстан барам кхул хьалхарчу классехь хилларг магабо.

2-4 классийн дешархойн диктантийн мах хадорехь хьехархочо куьйгалла оьцу кху некъех:

1. Диктантехь орфографически а, пунктуационни а гӀалаташ къаьст-къаьстина лору, оценка юкъара юьллу.
2. Диктантана «5» дуьллу, нагахь цхьа а орфографически гӀалат дацахь я цхьаннал сов пунктуационни гӀалат ца хилахь.
3. «4» дуьллу, кхааннал сов орфографически а, щиннал сов пунктуационни а гӀалат ца хилахь (я шиь орфографически, кхоь пунктуационни гӀалат хилахь).
4. «3» дуьллу, ялханнал сов орфографически а, пхеаннал сов пунктуационни а гӀалат ца хилахь (я 5 орфографически, 5 пунктуационни гӀалаташ хилахь).
5. «2» дуьллу, иттаннал сов орфографически а, пхеаннал сов пунктуационни а (я бархӀаннал сов орфографически а, ворхӀаннал сов пунктуационни а) гӀалаташ ца хилахь.

Дешархочун балха тӀехь гӀалат лара деза, орфографически а, пунктуационни а, муьлхха а бакъо талхош, диктант язъяле оьцу классехь я цул лахарчу классашкахь Ӏамийнчух иза хилахь. Нагахь санна талламан диктантехь 5 ша дина нисдарш хилахь (нийса цаяздинарг нийсачуьнца хийцина) оценка цхьана баллана лагӀйо, иштта оценка «5» ца дуьллу, диктантехь 3 я цул сов нисдарш хилча.

Оценка юьллуш, ца лоруш дуьту:

1. Программехь йоцу я Ӏамийна йоцу орфографически а, пунктуационни а бакъонаш талхош долу гӀалаташ/

2. Тилкхаздаьлла гІалат (описка) лору, масала, *белхало* хила дезачохь *белхано* яздинехь, *Іуьйре* хила дезачохь *Іуьйле* яздинехь.

3. Нохчийн маттахь зевне мукъаза й (йот) яздар, масала: йоза хила дезачохь *еза* яздахь, йогІу (егІу), юьртахь (йуьртахь), юьгу (йуьгу) яздахь.

4. Орам ларбеш а, ораман абзнаш хийцалуш а терахьдешнаш яздар, масала: *исс* - *иссалгІа-уьссалгІа*, *итт* - *итталгІа* - *уьтталгІа*.

5. Къовсамечу мсттигашкахь чолхечу дешнийн нийсаяздар, масала: *пайдаэцар* - *пайда эцар*, *нийсаяздар нийса-* яздар, *гІодар* - *гІо дар*, и. дІ. кх.

6. Дешнашкахь дифтонгаш язъяр: *къега- къизга*, *терса- тиэrsa*, *оза-уоза*, *еха* - *йиэха*, и. дІ. кх. а.

7. Цердешнийн къовсаме яздар: *стогалла- стагалла*, *мох – мохан-механ* - *махан*, *морха*, и. дІ. кх. а.

Дешархоша далийтинчу гІалаташна юкъара даккхий а, кегий а гІалаташ къасто деза.

Даккхий гІалаташ лору:

1. Хьалхенца Іамийна а, йозанехь алсам пайдаоьцуш а йолу орфографичесски, пунктуационни бакъонаш талхош долу гІалаташ:

2. Мукъазчу элпашна юккъе яз деш долу къасторан хьаьркаш, масала: *хІаллакьхила*, *меттахьхьайра*.

3. Дсшхьалхенца йолчу я чолхечу инфинитиван суффиксийн язъяр.

4. Хандсшних хиллачу тайп-тайпанчу къамелан дакъойн яздар (*оху* - *охуна* я *охана*, *тоьгу* - *тоьгуна* я *тоьгана*).

5. Хандешан ихначу хенан язъяр, масала: *бохура* я *бахара*, *моьттура* я *моттара*.

6. Кху кенара цІердешнийн яздар: *дечиган* я *дечган*, *эчиган* я *аьчган*.

7. Цердешнийн а, билгалдешнийн а массо къобалийна тІеэчна йолу яцйинчу а, юьззинчу а форманийн язъяр, масала: *гІуллакх* я *гІулкх*, *гІиллакх* я *гІилкх*.

Дсшархочун балха тІехь цхьамогІа (кхоь я цул сов) цхьана бакъонна нислуш гІалаташ хилахь, диктантана оценка лакхаяккха мега, масала, дешан чаккхенга н яздарехь, доца шеконан элпаш (а, и, у,) яздарехь.

Комплексни талламан белхашкахь, диктантах а, тІедилларех а (фонетически, лексически, орфографически, грамматически, пунктуационни) лаьттаху, ши оценка юьллу-хІора балхана шен-шен.

ТІедилларийн мах хадорехь куьйгалла оьцу кху некъех:

«5» дуьллу, массо а тІедиллар нийса кхочушдинехь;

«4» дуьллу, тІедилларийн $\frac{3}{4}$ дакъа нийса динехь;

«3» дуьллу, болх ах я цул сов нийса бинехь;

«2» дуьллу, болх эханал кІезиг бинехь.

Билгалдаккхар:

Орфографически а, пунктуационни а гІалаташ, тІедиллар кхочушдарехь дина долу, диктантан мах хадеш лору.

